

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

8. Aliæ quæstiones de eadem re diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

negat: At si grauis est egestas, lethaliter delinquit, qui eam non subleuat ex eo, quod sibi superest ad suam vitam, & statum seruandum. Et hæc est communis omnium opinio. Vnde communis sententia dicit, in duobus casibus præceptum esse de danda elemosyna: vnus est, quando quis habet vltra id, quod est necessarium ad vitam, & statum suum, secundus, quando quis extrema, vel quasi extrema, aut graui, & arcta necessitate premitur, qua nos non laboramus.

Quando igitur, inquires, elemosyna est tantum opus consilii, si diues etiam præcepto cogitur necessitatibus non solum extremis, grauib, & vrgentibus, sed etiam communibus, & ordinatis subuenire? Respondeo, opus & actum esse consilii, quando quis opulenter plus, aut pluribus dat quam debeat, aut quando liberaliter etiam non petentibus dat, aut quando commode a iocui possit mutuum dando, pauperis necessitatem subleuet, & tamen non dat mutuum: sed gratis elemosynam, aut quando elemosynam erogat etiam ex his, quæ sunt sibi necessaria.

C A P. VIII.

Alia questiones de eadem re diluuntur.

Primo queritur, An diuites vitæ & statui bona superuacua habentes, si nullam prorsus elemosynam dent in communibus & ordinatis indigentium necessitatibus, lethaliter peccent? Respondeo, cum *Ledesma in 4. quæst. 15. art. 3. dub. 1. in responsione ad argumenta*, hos lethali peccato teneri: nam eo ipso, quod nullis pauperibus, siue nunquam dant elemosynam, præceptum iuris naturalis & diuini de danda elemosyna violant. Ergo nisi respiciant, haud dubie lethali peccato polluti sunt. At vero si elemosynas quotidie dant, aut dandas curant, in lethali peccato minime versantur, quia etsi id quod superest, debeant in communes & ordinarios pauperum vius erogare, non tamen præcepto coguntur ad dandum omnibus pauperibus. Vnde S. Thomas in *quodlibet. 8. q. 6. art. 12.* sic ait: *Diuites saepe sunt alienando in lethali peccato, vel quod auari sint, & lucri cupidi, vel quod ex nimio diuitiarum amore elemosynam denegent: vel quod in periculum incidant subtrahendi elemosynam etiam in extremis, vel quasi extremis, vel grauib, & ordinatis necessitatibus.*

Secundo queritur, An iidem diuites lethale peccatum committant, bona superuacua vitæ & statui seruando sibi, vt suum, vel suorum statum superiorem, & altiorum efficiant, hoc est, vt maiorem diuitiarum, seu honoris gradum confendant, vel ad conuiuia, & alios sumptus conuenienter suo statui faciendos? Fortassis aliqui dicant, eos lethaliter peccare. Sed distinguendum videtur: Aut enim reseruant existentibus extremis, siue quasi extremis, seu etiam grauib, hominum necessitatibus: aut communibus dumtaxat, & ordinatis. Si primum, lethaliter peccant, quia vt diximus, communis est & recepta sententia, eos tunc obligari, ad elemosynam erogandam: Si secundum, minime lethaliter peccant; præsertim si aliquid in communes huiusmodi necessitates impendant, & reliquum sibi reseruent, quia probabiliter credunt vitæ statum altiorum adipisci se posse. Item communes, & ordinariæ necessitates facile subleuantur modicis elemosynis erogatis. Accedit etiam, quod potentes, & opulenti homines sunt reipublicæ vtilis, & necessarii, suntque quasi firmiora ossa & membra corporis.

Tertio queritur, An qui habet bona superuacua vitæ & statui suo, & suorum, ex præcepto cogatur ad inquirendum, an sint extrema, vel quasi extrema, aut graues pauperum necessitates? Non coguntur, vt colligitur ex S. *Thomæ secunda secunda, quæst. 71. art. 1.* Satisfaciunt enim præcepto, dum huiusmodi necessitatibus quas norunt, commode subueniunt, & dum parato sunt animo ad eas subleuandas quas reserierint.

Quarto queritur, An tuta conscientia possit quis vnigraueriter indigentem, & petenti, elemosynam denegare, data alteri graueri quoque indigenti, & non petenti? Respondeo, posse id tuto fieri, quando vtrique commode subueniri non potest: quia non eo ipso, quod alteruter petat, nullum ius acquirit: ergo possumus cui maluerimus, elemosynam erogare. S. *Thomas Quodlib. 8. q. 6. artic. 12.* Quid si vterque extreme? Respondeo, tunc primo petenti, vel occurrenti esse elemosynam largiendam, quia periculum est ne fame pereat.

Quinto queritur, cum multi diuites simul nouerint extremam, vel quasi extremam, aut grauem alieuius necessitatem; Quis illorum diuitum præcepto cogatur ad eam subleuandam? Respondeo, singulos per se, & in solidum obligari: vno tamen ex illis subueniente, cæteri tunc diuites obligatione liberantur: & nihilominus tamen possunt inter se conuenire, vt quisque suam partem contribuat, ita vt tota necessitas subleuetur. Item si vnorum reuera velit, aut curet vt indigenti subueniatur, tunc alii etiam obligatione excusantur.

Quod si præuenerint, consilii opus faciunt, non præcepti. *Caietan. secunda secunda, quæst. 71. art. 1. ver. Ad secundum dicitur.*

Ex his perspicitur, quid sit dicendum in multis casibus passim occurrentibus, vt verbi gratia: An Aduocatus debeat suo patrocinio gratis defendere pauperem, aut viduam indigentem eius opeta: An Medicus, aut Chirurgus gratis mederi cogatur ei, qui nihil habet, quod soluat: An Pharmacopola obligetur ad medicinam gratis porrigendam pauperi, & egeno. An diues sciens vicinum suum captiuum teneri apud Turcas, & redemptione maxime egere, nec habere quo se redimat, cum redimere debeat: An diuites cum videant Pauperem annonæ penuria laborare, multos fame mori, aut cum sciant vicinos suos ad turpiter viuendum, aut ad peccandum cogi ob inopiam, & egestatem, qua misere premuntur, ad erogandum eis elemosynam, Christiana lege cogantur? Maior in *quart. distinctione 15. quæst. 7. §. Contra hanc conclusionem arguitur*, & *Caietanus secunda secunda, quæst. 71. art. 1. docent in his, & similibus euentis esse obligationem elemosynam erogandi, quia sunt extrema, vel quasi extrema, vel graues necessitates.*

Quinto queritur, An quando debitor & creditor simul in extremam necessitatem deueniant, debitor iure ipso cogatur ad soluendum creditori quod debet, & habet apud se? Sunt tres sententiæ: Prima est affirmantium, in ea re potius creditoris ius esse, quam debitoris, ac proinde eam rem esse illi soluendam. Sic *Scotus in 4. distinctione 15. quæst. 2. art. 4. in responsione ad argumenta, ver. Ad aliud, aut desinitur est. Et Richard. eodem libro & distinctione, art. 5. quæst. 4. ad 5. Gabriel ibid. quæst. 2. art. 2. conclus. 2. ver. Ad tertium casum. Medina, de restitut. questione 5. in causa 4. ad 4. Angelus in verbo, Restitut. num. 3. Rosell. eodem verbo. 1. num. 1. Syluest. eod. verbo. 5. quæst. 2. Armil. eod. verbo. num. 2. 7. Nauar. in Manuali capit. 17. num. 60.* Ratio eorum est, quia duplici iure ac nomine ea res creditori debetur, tum quia est ab eo accepta, tum quia creditor in extrema est necessitate constitutus.

Secunda sententia est altiorum, dicentium, tuta conscientia posse debitorem eam rem sibi retinere vt suæ extreme necessitati subueniat. Ita *Palud in 4. dist. 15. quæst. 2. art. conclus. 1. Scotus lib. 4. de iusti quæst. 7. art. 1. ad 4. Caiet. secunda secunda, quæst. 62. art. 5. ad 4. Tabien. in verbo, Restitut. q. 4. & Ledesma in 4.* Id probant, quia in extrema necessitate omnia sunt communia. L. 2. §. *Cum in eadem ff. Ad legem Rhodiam de iactu.* Saltem quod attinet ad vsum, non dominium. Ex alia parte prærogatiua videtur debitor habere, quia possidet rem, & cum ambo in extremam necessitatem inciderint, melior est conditio possidentis.

Tertia opinio est eorum qui distinguunt: Aut res, quæ debetur creditori, est ex numero earum, quæ statim vlti consumuntur, aut non est: si primū, qualis est pecunia, vel panis in extrema fame, debitor potest sibi retinere, quia

dominium rei in eum transiit, & solum est debitor generis, non speciei, hoc est, non debet solvere illud idem quod accepit, sed tantundem quantum accepit. Si vero primum, tunc debitor debet creditori reddere. Exemplum sic: Simpliciter indiget creditor equo, ut vitam suam seruet, & eodem equo, quem commodato debitor accepit, simpliciter ipse quoque indiget, ut fugiendo saluus eadat, debet equum creditori restituere; quia creditor equi dominium habet, & aliqui perinde esset, ac si debitor creditorem equi possessione priuaret. Sic etiam videtur sentire *Naum. in Manuali cap. 17. n. 60.*

In hac difficultate in primis dicendum videtur, non esse cur distinguamus, ut distinguunt tertia opinio Auctores: quia quamuis res in extrema necessitate in dominium debitoris non venerit, usus tamen rerum in tali necessitate est usus communis. Vnde tota controuersia ad primam & secundam sententiam reuocatur. Et tamen si utraq; sit valde probabilis, videtur tamen secunda probabilior, quia in extrema necessitate portiones partes sunt debitoris quam creditoris, tum quia possidet, & melior est conditio possidentis, tum quia in tali necessitate omnia sunt, quod ad usum spectat communia. Nec obstat, quod ea res fuerat à creditore accepta, ac proinde illi alioqui debita: nam debebatur quidem, sed extrema adueniente necessitate facta est usus communis. Ergo potest debitor ea vti ad tuendam vitam suam.

Quid dicendum, cum quis extrema egestate pressus abstulerit rem alienam Domino in extremam quoque inopiam redacto? Meo iudicio tunc sententia Scoti videtur vera, cum debet Domino restituere, quia sicut fur est in auferendo, sic etiam fur est in retinendo. Est enim violentus, non legitimus rei possessor.

Sed quid si creditor, & pater vel mater debitoris in extremam simul necessitatem deuenierint, debitor ne poterit licite subuenire patri vel matri prætermisso creditore? Hæc quaestio apud Auctores primæ sententiæ locum non habet, quia secundum illos debitor etiam in extremam lapsum necessitatem, sibi tuta conscientia nequit retinere: multo minus poterit sibi habere ad subleuandam patris, vel matris necessitatem: at vero apud Auctores secundæ sententiæ, propositæ quaestioni locus est: & Tabienis, & Ledesma censent, non esse creditori reddendam. Sotus ait, utrumque esse probabile: sed videtur meo iudicio probabilius primum: tum quia res antea creditori debebatur tanquam ab eo accepta, & solum facta est communis debitor in extrema necessitate constituto, non autem parentibus eius. Quid si creditor, & filius debitoris, vel vxor simul in extremam necessitatem inciderint? Sotus ait, etiam probabile esse, posse debitorem sibi, vel vxori succurrere posthabito creditore.

Sed verius creditu est, creditorem tunc esse præferendum: Ex quo etiam intelligitur, eum esse anteponendum fratri debitoris vna cum creditore extremam vitam periculum aduenti: quod etiam Sotus concedit. Sed quid dicendum, si creditor simul, & Rex, vel Princeps extrema necessitate laborauerint; potius ne ius erit Principis, vel Regis? Respondeo, tunc Principem, vel Regem potius habere ius, quam ipsum creditorem, quia commune bonum est priuato præferendum. Imo ipse etiam creditor, tunc licite potest sua vita posthabita, Regis vel Principis sui vitam seruare.

Septimo quaeritur, Quid dicendum sit, quando debitor in extrema necessitate rem creditoris absumpsit, an postea ille ad pinguiores fortunam deueniens, debeat rei illius æstimationem soluere, vel eam tantidem compensare? Communis est omnium sententia eum debere. Ita Sotus, Richardus, Angelus, Rosella, Siluester, Armilla, Medina, Nauarrus, & Sotus locis supra citatis. Sic etiam Almainus in 4. dist. 15. q. 2. Couar. in Regula, Peccatum, par. 2. §. 1. n. 4. Quoniam extrema necessitas debitoris adueniens, debitum antiquum non exinguit, & perimit, sed suspendit ad tempus, ita ut sit quasi sopitum, non peremptum.

Quid si Titius in extrema necessitate alienum accipit, quo sibi subueniat indigenti, postea ne factus locupletior debet tantundem restituere? Duæ sunt opiniones: nam Scotus loco supra citato, & cum secuti Siluester in verbo *Furtum q. 5. Angelus eod. verb. q. 37. Rosel. ibidem n. 5. Tabien. ver. Restitutio. q. 4. Armilla in verb. Furtum, n. 10.* sentiunt eum non esse obligatum ad restituendum, quia bona fide consumpsit, & ante extremam necessitatem res minime debebat. Alij contra censent esse obligatum ad restituendum tantum. Sic Adrianus in 4. de Restit. q. qua incipit: *Quia dictum est de lucro*, Couar. in Reg. Peccatum, par. 2. §. 1. n. 4. Nauar. in Manuali c. 17. nu. 61. Idem videtur censere Ioan. Andr. & Panor. in c. Si quis, de Furtis, & probant ex l. Nescimus, ff. de Negocij gestis. Vbi habetur eum, qui alimenta præbuit alteri in necessitate constituto, posse repetere, si restat fuerit se ea repetiturum. Certe prima opinio magis ad veritatem accedit: omnis enim obligatio restituendi nascitur, vel ratione rei acceptæ, vel ratione acceptionis, sed is qui consumit alienum in extrema necessitate, non obligatur ratione rei acceptæ, quia apud se non habet, cum bona fide consumpsit: nec tenetur ratione acceptionis, quoniam acceptio rei alienæ est vel iusta, vel iniusta: In præsentī casu acceptio non est iniusta, quia accepit in extrema necessitate, & ex alia parte non accepit per contractum, vel quasi contractum, ex quo alioqui tenetur: ergo nulla est obligatio restituendi.

Auctores vero secundæ sententiæ primum obijciunt, quia in extrema necessitate res solum sunt communes, quantum ad usum, non dominium, ut exposuit Gloss. in l. 2. ff. ad legem Rhodiam de iactu. §. cum in eadem. Et alia Gloss. in cap. Sicut. d. 47. Respondeo id non esse negandum, nec enim opus est, ut res aliena transeat in dominium eius qui est in extrema necessitate: satis est, si res in eo casu licite consumatur: nam eo ipso, quod quis in tali necessitate consumit tuta conscientia, nihil postea restituere debet, quia cōsumptione rei factus est Dominus: quamuis alioqui non esset, si non consumeret: sicut possessor bonæ fidei, si consumat fructus ex re altera bona fide perceptos, ipsa consumptione, non ante fecit suos. Secundo obijciunt: si res ante extremam necessitatem deberetur ex contractu, vel quasi delicto, & postea eam quis in extrema necessitate consumeret, deberet æstimationem & pretium illius soluere, locupletior factus, ut est communis opinio, & ut dixi in quaestione superiori: ergo etiam debet restituere, quando in summa egestate accipit & consumit, si postea ditiores statum nactus fuerit, nam videtur esse eadem ratio in vno quæ in alio. Respondeo, negando idem ius esse, quia quando res ante debebatur, debitum huiusmodi non absumitur summa necessitate accedente: sed est quasi sopitum, & differtur & rejicitur in tempus, ac proinde adueniente ditiore fortuna obligatio restituendi permanet, eo quod nunquam fuit perempta: vnde is qui consumit, debet restituere pretium illius, non quidem ratione rei acceptæ, quam apud se non habet, sed ratione primi & antiqui contractus, vel quasi contractus, vel delicti, vel quasi delicti. At vero quando quis summa egestate pressus alienam rem accipit vel consumit, postea minime cogitur ad restituendum, quia non debet illam ex aliquo primo & antiquo contractu, vel quasi contractu, ex delicto, vel quasi delicto. Ad id vero quod dicitur ex l. Nescimus ff. de negot. gestis. Respondeo ibi sermonem esse, de eo qui indigenti, sed non extreme alimenta præstitit, testatus se ea repetiturum.

Octavo quaeritur, An qui est in extrema necessitate constitutus, peccet rem alienam accipiendo, qua subleuet suam egestatem? Communis est sententia, eum minime peccare. S. Thomas 2. 2. q. 66. a. 7. Gloss. in c. Si quis de Furtis. Adria. in 4. de restit. in q. qua incipit, quia dictum est de lucro. Couar. in Reg. Peccatum, par. 2. §. 1. num. 3. Et ratio est, quia in articulo extremæ necessitatis omnia sunt communia: nam ipsa natura institutum est, ut res sint ordinatæ & destinatæ ad hominum vitam & salutem conferuandam: qua-

propter quamuis sit facta diuisio rerum, & hoc v.g. sit meum, hoc tuum, semper manet naturalis ordo, quo res cunctæ sunt propter vitam hominum. Vnde est illud S. Ambrosij Serm. 81. & refertur in ca. Sicur hi, dist. 47. *Esorientium panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis: Es miserorum redemptio, & absolutio est, pecunia, quam tu in terra desodas.* Sic ille. Nec obstat, si domino inuito, vel inscio accipiat vel auferatur: quia cum vrget extrema egestas, res, quæ proprium dominum habet, communis vsus fuit: Nec impedit cõtraria Domini, vel possessoris voluntas, quippe, quæ rationi consentanea non sit. In c. Discipulus, de Consec. dist. 5. *Discipulos*, inquit Apollonius, cum per segetes transiundo euellerent spicas, & ederent, ipseus Christi vox innocentes vocat, qui conati fame hoc fecerunt. Communis etiam sententia est, extra casum summæ necessitatis, nemini licere alienum accipere ad suam inopiam subleuandam. Ex hoc intelligitur, quid sit dicendum de viatoribus, qui vias ad vespendum colligunt. Ripa in l. damnum. ff. de damno infecto dicit, viatores id licite facere, si colligant, vt statim in vinea, vel in iplo itinere edant: non tamen si colligant, vt secum deferant. In lege Veteri Deut. 19. permillum erat, vt vias quisq; ex aliena vinea colligeret, vt ibi ederet, non vt extra efferret.

Obijcies id, quod habetur in c. Si quis, de Furtis: [Si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pœniteat hebdomadas tres: & si reddiderit, non cogatur ieiunare] Respondeo, cum S. Thoma secunda secunde, quæst. 66. art. 7. ad 1. & cum Glossa in eo cap. Si quis, pœnitentiam iniungi ei, qui extra summam egestatem alienum accipit ad suam necessitatem subleuandam. Is enim peccat accipiendo, peccat item, non restituendo, quãdo commode potest: & quia id facit necessitate, quamuis non extrema pressus, ideo mitior pœnitentia ei imponitur, immo remittitur si statim restituerit quod accepit. In cogitur capite sermo non est de eo, qui in extremam necessitatem lapsus alienum accipit, vnde sibi subueniat. Si quæras, an fas sit Titio alienum capere, vt subueniat extremæ necessitati Caij, quando Titius non habet, vnde illam necessitatem subleuet? Fas est, vt est communis opinio, quam habet S. Thom. secunda secunda, quæst. 66. art. 7. ad 3.

CAP. IX.

Alia itidem quæstiones super eadem re dissoluntur.

Primo quæritur, An si quis sit in extrema necessitate cõstitutus, satisfaciat eleemosynæ præcepto is qui mutuum illi dedit, non gratis? Duæ sententiæ: Vna est dicentium illum satisfacere, si mutuum dedit hac conditione, vt is qui indiget, restituat acceptum, si forte ad pinguiorem fortunam venerit. Sic Adrian. Quodlib. 1. ar. 1. versiculo, ex quo concludo, & in 4. de restitut. quæstione, qua incipit, *Quia dictum est de lucro. Couarru. in Regu. Peccatum. par. 2. §. 1. num. 4. Nauar. in Manuali cap. 14. num. 61.* Ratio eorum est, quia necessitas indigentis satis idoneè interim subleuatur, si diues mutuum dedit, quia mutuum date, etiam est misericordiæ opus. Et quia extrema necessitas non facit, vt dominium rerum sit commune, sed vsus. Altera sententia est dicentium, non impleri eleemosynæ præceptum, nisi in eo casu gratis detur, ad subleuandam extremam pauperis necessitatem. Sot. lib. 4. de Iustitia, quæst. 7. art. 1. ad 4. Medina in Traët. de eleemosyna, qua. 6. Maior. in 4. dist. 15. quæst. 7. §. Vt autem clare videas. Ledesma in 4. par. 2. quæst. 15. art. 3. Cordub. lib. 1. suarum quæstionum q. 26. Bannes secunda secunde, q. 32. art. 6. dub. 3. Et hæc sententia est meo iudicio tenenda: nam prima est omnino falsa, nec videtur probabilitatem habere, cum Doctores nomine eleemosynæ communiter accipiant id quod datur gratis ad subueniendum pauperis inopia: id autem quod mutuum datur, quamuis ex misericordia detur, Doctores id non eleemo-

synam, sed mutuum vocant. Dices: is qui in extrema necessitate consumit rem vel acceptam, vel sibi datam, debeat restituere ditior factus, ergo is qui dat, ea conditione, vt restituat, si ad pinguiorem fortunam venerit, solum petit id quod pauper aliqui facere iure compellitur: Respondeo, communi sententia esse receptum, vt superiore capite dixi, pauperem extrema egestate pressum, nullo iure cogi ad restituendum pretium rei consumptæ. Vgibus, nullum graue onus imponi pauperi, si quis dederit illi ea conditione, vt restituat, si fuerit locupletior factus. Respondeo, huiusmodi conditionem pugnare cum natura & ratione eleemosynæ, eo quod eleemosynæ, eo quod gratis dari debet, & eiusmodi conditio ad mutuum, non ad eleemosynam pertinet. Nec impedit id quod dicitur, in extrema necessitate vsum tantum, non dominium rerum fieri commune: quia pauper in eo casu sit Dominus consumptione rei.

Secundo quæritur, An aliquando eleemosynæ præceptum impleat quis, mutuum dando pauperi, non gratis? Sotus, Medina & Ledesma loco supra citatis distinguunt: quando pauper non simpliciter indiget, nimirum, qualicet hoc loco, vel tempore egeat, alibi tamen habet bona, vnde viuere queat, vel habet vires, artem, industriam, vel spem, qua possit aliquando bona comparare, tunc satis esse, si diues mutuum det, quoniam iure non cogitur gratis dare. Quando vero simpliciter indiget, quia nec hic, nec alibi, nec nunc, nec postea aliquid habet, non satis est mutuum dare: Isti Auctores solum docere volunt aliquando pauperis necessitate commode & plene subleuari à diuite mutuum dante, vel rem commodante: vt si quis egeat equo, quo fugiendo saluus fiat, vel si egeat veste vt transiens per montes niue plenos, vitam suam seruet, aut si egeat lecto, vel habitaculo, quia ægrotat, vel cum Populus fame, vel pecunia laborat, & agricolæ frumentum non habent, quod serant. In his casibus & alijs similibus sufficit, si diuites mutuum, vel commodatum dederint, quia tunc obligat quidem misericordiæ præceptum, sed non præcisè eleemosynæ.

Sed difficultas est, an is eleemosynæ præceptum impleat, si mutuum dedit non gratis in his casibus in quibus eleemosyna sub præceptum cadit? neque enim idem est misericordiæ opus facere, quod eleemosynam largiri: latius enim patet misericordiæ opus, quam eleemosynæ. Meo iudicio per mutuum quod datur pauperi, non satisficit, eleemosynæ præcepto, quando obligandi vim habet, quia eleemosyna non datur, sed mutuum. Fateor quidem aliquando satis esse, mutuum dari pauperi, non eleemosynam, & tunc impleri præceptum misericordiæ, & charitatis, sed non eleemosynæ mandatum, quia quum obligat præceptum misericordiæ & charitatis, satisfacimus mutuum dando: at quando mandato eleemosynæ tenemur, non satisfacimus, nisi gratis dando.

Tertio quæritur, An qui eleemosynam dare præcepto compellitur, restituere debeat ei, cui eleemosynam denegauit? Ratio dubitandi est, quia sancti Patres, Ambrosius, Bernardus, & alij videntur asserere, iustitiam violare eos qui bona superuacanea retinent, & pauperibus denegant: aiunt enim, eos retinere quod suum non est, sed alienum, videlicet pauperum. Respondeo ex communi sententia, obligatum non esse ad restituendum, quia non iustitiæ, sed misericordiæ & charitatis legem transgreditur: lege enim misericordiæ & charitatis cogimur ad dandum pauperibus quod superest nobis: vnde eleemosyna tanquam alimentum debetur pauperi, dum eger, non postea. Quid si pauper indigens debitum contraxit, quo suam necessitatem subleuaret, diuesne de eo quod sibi superest, debet eiusmodi debitum soluere? Respondeo distinguendo: Aut pauper habet, vnde soluat debitum quod in egestate contraxit: aut non habet, quia adhuc egestate premitur. Si primum, diues eleemosynæ præcepto non cogitur ad tale debitum soluendum, quia ipse pauper est debitor, non diues. Si secundum, tunc diues debet necessitati

pauperis